

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

สถาปัตยกรรมไทยประเภทที่อยู่อาศัย หรือเรือนไทยในอดีตได้แสดงให้เห็นถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์โดดเด่น มีคุณค่า เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง แนวความคิดและรูปแบบเรือนไทยในอดีต เกิดจากการบูรณาการระหว่างองค์ความรู้เข้ากับปัจจัยแวดล้อมต่าง ๆ อย่างเหมาะสม เช่น เทคโนโลยีการก่อสร้าง ภูมิประเทศ ภูมิอากาศ วิถีชีวิต วัฒนธรรม โดยมีการพัฒนาสืบทอดกันเป็นระยะเวลาอันยาวนาน

ภายหลังการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศในด้านต่าง ๆ อย่างมากมาย โดยเฉพาะในช่วง 25 ปีหลังจาก พ.ศ. 2500 รัฐบาลมีนโยบายเร่งพัฒนาระบบอุตสาหกรรม โครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจคมนาคม และระบบสาธารณูปโภคต่าง ๆ อย่างมากโดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร ผลจากความหนาแน่นของจำนวนประชาชนในเขตกรุงเทพฯ ก่อให้เกิดความต้องการในด้านที่อยู่อาศัยอย่างมาก จึงมีการจัดสร้างโครงการบ้านจัดสรรทั้งจากรัฐบาลและเอกชน เพื่อตอบสนองความต้องการดังกล่าว โดยในช่วงเริ่มแรกเป็นการก่อสร้างเพื่อเร่งให้ทันต่อความต้องการของประชาชน รูปแบบบ้านจัดสรรที่เกิดขึ้นจึงมีรูปแบบที่ซ้ำ ๆ กัน ก่อสร้างในปริมาณมากและมีรูปแบบตายตัวเปรียบเสมือนกล่องเจาะรู รูปแบบสถาปัตยกรรมไทยที่มีการพัฒนาสืบทอดมาตั้งแต่ในอดีตถูกทดแทนด้วยปัจจัยที่แตกต่างกันออกไป การออกแบบบ้านโดยคำนึงถึงแนวคิดทางด้านคุณภาพชีวิตในที่อยู่อาศัยลดน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด รูปแบบบ้านจัดสรรตามแนวคิดข้างต้นมีอิทธิพลต่อบ้านจัดสรรในยุคต่อมา โดยในปัจจุบันบ้านจัดสรรได้มีพัฒนาการทางด้านต่าง ๆ อย่างกว้างขวางทั้งแนวคิดในการออกแบบและเทคโนโลยีการก่อสร้าง จึงทำให้รูปแบบสถาปัตยกรรมมีความหลากหลายมากขึ้น ในอดีตที่ผ่านมากการศึกษาสถาปัตยกรรมไทยมักมุ่งเน้นการศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณี เพียงด้านเดียว ในช่วง 40 ปีที่ผ่านมา ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมเริ่มมีบทบาทมากขึ้น ทำให้ประชาชนสูญเสียอำนาจในการสร้างที่อยู่อาศัยด้วยตนเอง บ้านจัดสรรระบบเงินกู้ เป็นทางเลือกและมีบทบาทสำคัญต่อการตัดสินใจในการเลือกที่อยู่อาศัยของประชาชนอย่างมาก (สุจิต (เศวตจินดา) สนั่นไหว, 2547) การแข่งขันในตลาดบ้านมีสูงขึ้นอย่างมาก

พฤติกรรมการเลือกซื้อบ้านของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้ผู้ประกอบการโครงการบ้านจัดสรรจะต้องคำนึงถึงรายละเอียดมากขึ้น พร้อมกับการสร้างจุดขายที่แตกต่างเพื่อดึงดูดใจผู้บริโภค ขณะที่บ้านจัดสรรที่นำลักษณะไทยมาใช้ในโครงการ โดยมีโครงการบ้านจัดสรรหลายโครงการที่ริเริ่มนำเอาแนวคิดและลักษณะทางกายภาพของสถาปัตยกรรมไทยมาใช้ในการออกแบบบ้านภายในโครงการ ตั้งแต่ระดับกลางขึ้นไป อาทิ บ้านในโครงการโนเบิล วานา ของบริษัท โนเบิล ดีเวลลอปเม้นท์ จำกัด (มหาชน) บ้านในโครงการบ้านฟ้าปียรมย์ เลค แอนด์ พาร์ค ของบริษัท เอ็น.ซี.เอส.ซี. จำกัด (มหาชน) บ้านในโครงการบ้านอบอุ่นของบริษัท บ้านอบอุ่น จำกัด บ้านในโครงการของบริษัท พร็อพเพอร์ตี้ เพอร์เฟค จำกัด (มหาชน) ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างกันไป เกิดเป็นรูปแบบทางสถาปัตยกรรมขึ้นมาใหม่ ที่เป็นการผสมผสานเข้ากับความต้องการของผู้อยู่อาศัย และปัจจัยต่าง ๆ ในปัจจุบัน โครงการบ้านจัดสรรที่นำเอาลักษณะไทยมาใช้ ซึ่งกล่าวได้ว่ารูปแบบสถาปัตยกรรมไทยที่เกิดขึ้น มีการพัฒนาอย่างไร้ทิศทาง ความสนใจที่จะศึกษาถึงลักษณะ และพัฒนาการของสถาปัตยกรรมไทยในหมู่บ้านจัดสรร ในสภาวะการดังกล่าวไม่ได้รับความสนใจเท่าที่ควรโดยเฉพาะการบูรณาการแนวความคิด เอกลักษณะสถาปัตยกรรมไทย เข้ากับปัจจัยต่าง ๆ ในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ (Freesplans Design solution, Inc., 2008) รูปแบบสถาปัตยกรรมในเรือนไทยภาค แสดงถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยในอดีต ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ ของภูมิภาค มีแบบแผนและแนวคิดที่สืบเนื่องกันมาจากอดีตอย่างยาวนาน โดยเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางในระดับสากล เนื่องจากพื้นที่ศึกษาเป็นการศึกษา เป็นการศึกษถึงการนำลักษณะไทยมาใช้ในการออกแบบบ้านในโครงการบ้านจัดสรรในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล การศึกษารายละเอียดในเรือนไทยภาคกลาง จึงเป็นแนวทางที่เหมาะสมและสอดคล้องกับการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น

โดยเป็นปัจจัยสำคัญที่นำมาซึ่งการศึกษาวิจัยในเรื่อง ลักษณะไทยในหมู่บ้านจัดสรร เพื่อให้เข้าใจถึง ในรูปแบบเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทย โดยทำการศึกษาในส่วนของเรือนไทยภาคกลาง เข้าใจถึงที่มาการเกิดรูปแบบ ปัจจัยที่ส่งผลต่อแนวคิดรูปแบบ ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน โดยเป็นการบูรณาการองค์ความรู้ในสถาปัตยกรรมไทย ร่วมกับปัจจัยต่าง ๆ ในธุรกิจอสังหาริมทรัพย์และการออกแบบบ้านในโครงการบ้านจัดสรร เพื่อสามารถคาดการณ์ถึงแนวโน้มในด้านแนวคิดและรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยที่มีความเหมาะสม ในการนำมาใช้ในการออกแบบบ้านในโครงการบ้านจัดสรรเพื่อตอบสนองความต้องการ และปัจจัยต่าง ๆ ทั้งในปัจจุบัน และอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย

1. ศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมไทยเดิม (ไทยประเพณี) ในเรือนไทยภาคกลาง
2. ศึกษาพัฒนาการของหมู่บ้านจัดสรร กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ตั้งแต่ พ.ศ. 2510 ถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2550)
3. ศึกษาพัฒนาการแนวคิดและรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยที่มีในหมู่บ้านจัดสรรใน กรุงเทพมหานคร และปริมณฑลตั้งแต่ พ.ศ. 2510 ถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2550)
4. ศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบที่เหมาะสมในการนำลักษณะไทยมาใช้ในการออกแบบบ้านในโครงการบ้านจัดสรร
5. สรุปผลการศึกษาและเสนอแนวทางการนำลักษณะไทยมาใช้ในการออกแบบบ้านในโครงการบ้านจัดสรรในอนาคต

1.3 สมมติฐานของงานวิจัย

จากคำถามในการวิจัยที่ว่า “การนำลักษณะไทยมาใช้ในการออกแบบบ้านในหมู่บ้านจัดสรรในปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคตควรเป็นอย่างไร” ทำให้สามารถตั้งสมมติฐานของงานวิจัยได้ ดังนี้

สมมติฐานหลัก

การนำลักษณะไทยมาใช้ในการออกแบบโครงการบ้านจัดสรร จะต้องคำนึงถึงรูปแบบสถาปัตยกรรมที่สืบทอดมาจากอดีตโดยประยุกต์เข้ากับแนวคิดการออกแบบ ที่เหมาะสมปัจจัยแวดล้อมในปัจจุบัน

สมมติฐานรอง

การนำลักษณะไทยที่สืบทอดจากอดีตมาใช้ในโครงการ สามารถทำได้โดยการนำรูปแบบทั้งด้านรูปธรรมและนามธรรม มาประยุกต์ให้เข้ากับแนวคิดในการออกแบบ เทคโนโลยี และวัสดุสมัยใหม่ เพื่อตอบรับกับสภาพแวดล้อม ความต้องการ ปัจจัยต่าง ๆ ในธุรกิจบ้านจัดสรร จะส่งผลประโยชน์ต่อผู้ใช้สอย ผู้ประกอบการ และการพัฒนารูปแบบสถาปัตยกรรมไทยในอนาคต

1.4 ขอบเขตการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ โดยแบ่งลักษณะขอบเขตการศึกษาออกเป็น 3 ส่วน ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูล ในส่วนของแนวคิดและปัจจัยต่อการกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรม โดยได้ทำการศึกษา ดังนี้

1.1 ลักษณะสถาปัตยกรรมไทยในส่วนของ ที่มา อิทธิพลที่ส่งผลต่อรูปแบบสถาปัตยกรรมและเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทย

1.1.1 ความหมายของเรือนไทย

1.1.2 ปัจจัยต่อการกำหนดรูปแบบเรือนไทย

1.1.3 ลักษณะองค์ความรู้ ภูมิปัญญา

1.1.4 รูปแบบสถาปัตยกรรมในเรือนไทย

1.2 พัฒนาการแนวคิด รูปแบบ และนำลักษณะไทยมาใช้ในโครงการบ้านจัดสรรในยุค ต่าง ๆ โดยแบ่งเป็นช่วงเวลาได้ดังนี้

1.2.1 ช่วง พ.ศ. 2510 – 2519

1.2.2 ช่วง พ.ศ. 2520 – 2529

1.2.3 ช่วง พ.ศ. 2530 – 2539

1.2.4 ช่วง พ.ศ. 2540 – ปัจจุบัน (2550)

ภาพที่ 1.1

1.3 รูปแบบสถาปัตยกรรมไทยในบ้านพักอาศัย (เรือนไทย)

1.3.1 ด้านนามธรรม

- 1) แสดงถึงสุนทรียภาพอย่างไทย
- 2) แสดงถึงความโปร่งโล่ง
- 3) แสดงความเบาลอย
- 4) แสดงความร่มรื่น

1.3.2 ด้านรูปธรรม

- 1) การวางผัง
- 2) ที่ว่าง (ปริภูมิ)
- 3) องค์ประกอบ และส่วนตกแต่ง
- 4) รูปทรง
- 5) วัสดุ

2. ทำการศึกษาข้อมูลในส่วนของปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบโครงการบ้านจัดสรร ดังนี้

- 2.1 ปัจจัยจากผู้ประกอบการในธุรกิจบ้านจัดสรร
- 2.2 ปัจจัยจากผู้อยู่อาศัยในโครงการบ้านจัดสรร
- 2.3 ข้อกำหนด มาตรฐาน ที่ต้องคำนึงถึงในการออกแบบบ้านจัดสรร

3. การศึกษาข้อมูลในส่วนของกรณีศึกษาโครงการบ้านจัดสรรและแนวทางการออกแบบ มีขอบเขต ดังนี้

- 3.1 เป็นโครงการบ้านจัดสรรเอกชน
- 3.2 ตั้งอยู่ในเขตพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล
- 3.3 เป็นอาคารพักอาศัย (บ้านเดี่ยว) ไม่เกิน 2 ชั้น ขนาดพื้นที่ใช้สอยตั้งแต่ 100 – 300 ตารางเมตร
- 3.3 ราคาเริ่มต้นที่ 3.5 ล้านบาท
- 3.4 บ้านแต่ละหลังภายในโครงการมีรั้วกันพื้นที่เป็นสัดส่วน

1.5 ขั้นตอนการวิจัย

1. ทำการสำรวจ และรวบรวมข้อมูลจาก เอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ทำการศึกษาในส่วนขอสถาปัตยกรรมไทยเดิม (ไทยประเพณี) โดยทำการสรุปในประเด็นต่าง ๆ เช่น ที่มา ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดรูปแบบบ้านไทย เอกลักษณะ และองค์ประกอบ สถาปัตยกรรมไทยในอาคารประเภทบ้านพักอาศัย
2. เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เกี่ยวกับ พัฒนาการของหมู่บ้านจัดสรร ในกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ตั้งแต่ พ.ศ. 2510 ถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2550)
3. ทำการสำรวจ เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยศึกษาพัฒนาการแนวคิด รูปแบบสถาปัตยกรรม และการนำลักษณะไทยมาใช้ในหมู่บ้านจัดสรร กรุงเทพมหานคร และปริมณฑล ตั้งแต่ พ.ศ. 2510 ถึงปัจจุบัน (พ.ศ. 2550)
4. ทำการรวบรวมข้อมูล จากเอกสาร บทความ และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ถึงปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบโครงการบ้านจัดสรร เช่น ปัจจัยทางด้านสังคม เศรษฐกิจ รูปแบบธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ข้อกำหนด และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบโครงการบ้านจัดสรร
5. จัดทำโครงร่างการวิจัย กำหนดวัตถุประสงค์ และกำหนดขอบเขตของการวิจัย โดยการพิจารณาจากข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาในเบื้องต้น
6. กำหนดตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย
7. จัดทำเครื่องมือในการวิจัย
8. เก็บรวบรวมข้อมูล ความคิดเห็นตามประเด็นที่กำหนดไว้ โดยได้จากการสำรวจ และเก็บข้อมูล จากกลุ่มประชากรต่าง ๆ
9. ทำการวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลที่รวบรวมได้ เพื่อทำการเลือกที่ตั้งและออกแบบ โครงการตัวอย่าง
10. นำโครงการตัวอย่าง มาจัดทำประเมิน โดยผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่เกี่ยวข้องและผู้บริโภคโดยการจัดทำแบบสถาปัตยกรรม และทำการจำลองรูปแบบโครงการด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์
11. สรุปผลการวิจัยและอภิปรายผล รวมถึงการเสนอแนะแนวทางการนำลักษณะไทยมาใช้ในการออกแบบบ้านในโครงการบ้านจัดสรร

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ผลการศึกษาสามารถนำมาเป็นแนวทางในการนำลักษณะไทยมาใช้ในการออกแบบบ้านในโครงการบ้านจัดสรร ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ไทยที่ชัดเจน สามารถรับรู้และเป็นที่ยอมรับโดยทั่วไป
2. ผลการศึกษาทำให้ทราบถึงพัฒนาการแนวคิด รูปแบบสถาปัตยกรรมไทยตลอดจนที่มาและปัจจัยต่าง ๆ ในการนำลักษณะไทยมาใช้ในหมู่บ้านจัดสรร ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และแนวโน้มในอนาคต
3. ผลการศึกษาทำให้ทราบถึงปัจจัยต่าง ๆ ในการออกแบบโครงการบ้านจัดสรรและแนวทางออกแบบสถาปัตยกรรมไทยที่สอดคล้องกับการพัฒนาอสังหาริมทรัพย์
4. ในการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการตระหนักความสำคัญในคุณค่าของรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยที่สามารถนำมาปรับและประยุกต์ใช้กับรูปแบบสถาปัตยกรรมในปัจจุบัน

1.7 นิยามศัพท์เฉพาะ

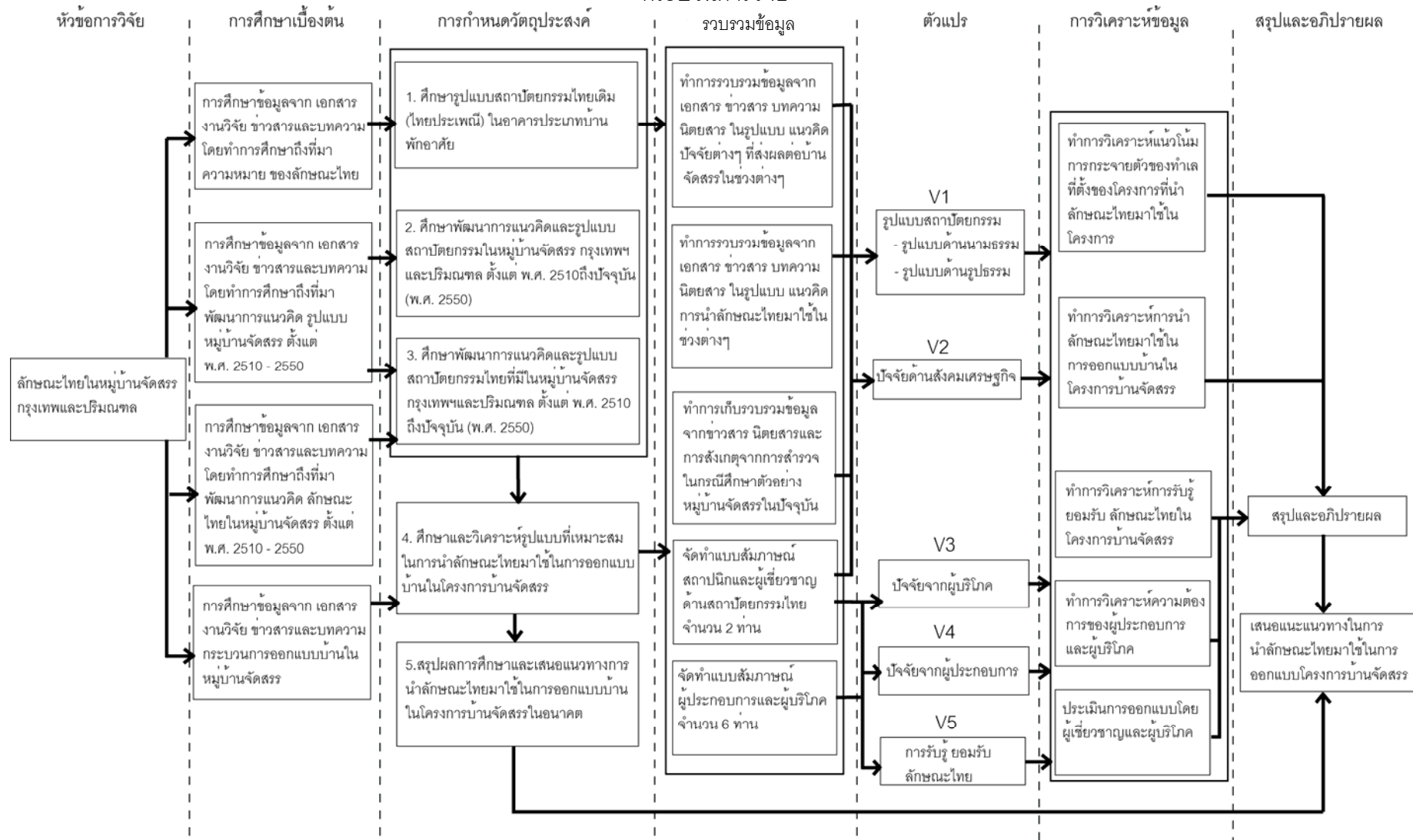
1. หมู่บ้านจัดสรร ในงานวิจัยหมายถึง โครงการที่อยู่อาศัยจัดสรรประเภทบ้านเดี่ยว ดำเนินการในลักษณะธุรกิจบ้านจัดสรรสำหรับประชาชนทั่วไป
2. รูปแบบสถาปัตยกรรม หมายถึง ลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่ประกอบด้วยองค์ประกอบต่าง ๆ ที่แสดงให้เห็นถึงความแตกต่างและลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมนั้น
3. รูปแบบสถาปัตยกรรมด้านรูปธรรม หมายถึง ลักษณะเฉพาะทางกายภาพของสถาปัตยกรรม ที่ปรากฏเป็นวัตถุ สามารถจับต้อง รับรู้ได้ ซึ่งรูปแบบสถาปัตยกรรมด้านรูปธรรมสามารถนำไปใช้ในการเปรียบเทียบกับสถาปัตยกรรมรูปแบบต่าง ๆ ได้แก่ การวางผัง การจัดที่ว่าง รูปทรง องค์ประกอบตกแต่ง และวัสดุก่อสร้าง
4. รูปแบบสถาปัตยกรรมด้านนามธรรม หมายถึง ลักษณะเฉพาะทางนามธรรมของสถาปัตยกรรม ที่สามารถสื่อถึงความหมาย หรือสามารถตีความให้เข้าใจได้ แต่ไม่สามารถนำมาวัดค่าได้ ได้แก่ สุนทรียภาพอย่างไทย ความโปร่งโล่ง ความเบาลอย และความร่มรื่น
5. ลักษณะไทยในหมู่บ้านจัดสรร หมายถึง ลักษณะทางสถาปัตยกรรมในหมู่บ้านจัดสรรที่แสดงออกถึงความเป็นไทย โดยประกอบด้วยรูปแบบด้านนามธรรมและรูปแบบด้านรูปธรรม ที่สามารถรับรู้ เป็นที่ยอมรับ ในบุคคลทั่วไปและผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้าน

สถาปัตยกรรมไทย โดยลักษณะไทยดังกล่าวเกิดจากการศึกษาวิเคราะห์จากแง่มุมต่าง ๆ ในงานวิจัยนี้

6. องค์ความรู้ ภูมิปัญญา ในงานวิจัยหมายถึง รูปแบบ หรือแนวคิดในการออกแบบสถาปัตยกรรม ที่ถ่ายทอดผ่านรูปแบบสถาปัตยกรรม เทคนิค และวิธีการก่อสร้าง โดยเป็นการแสดงให้เห็นแนวคิดในการแก้ปัญหาที่เกิดจากข้อจำกัดต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมช่วงเวลานั้น รวมถึงการตอบสนอง หรือเอื้อประโยชน์ต่อผู้ใช้สอยอาคาร เช่น แนวคิดการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นจากวัสดุก่อสร้าง การแก้ปัญหาจากสภาพอากาศและสภาพภูมิประเทศ แนวคิดการจัดรูปแบบพื้นที่ใช้สอยที่ส่งผลให้ผู้ใช้อาคารมีความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายมากขึ้น เป็นต้น

ภาพที่ 1.2

กระบวนการวิจัย

ภาพที่ 1.3
การจัดกระบวนการคิด

